

VESPER in de Pauluskerk 'Geen zorgen voor de dag van morgen'

Was Gott tut, das ist wohlgetan BWV 99

Zaterdagmiddag 23 september klinkt de eerste vesper van de Bach Cantorij Baarn na het zomerreces. De BCB voert dan in de Pauluskerk op de Brink o.a. cantate 99 uit. Als vocale solisten begroet de cantorij Bepke Keersmaekers (sopraan), Janneke Vis (alt), Gerben Houba (tenor) en Hubert ter Meulen (bas). Solisten, koor en orkest van de cantorij staan onder leiding van Anthony Scheffer. Toelichting op deze cantate geeft komende zaterdag theoloog Machteld van Woerden.

Cantate BWV 99 klonk voor het eerst op 17 september 1724. Drie cantates dragen de titel van Samuel Rodigasts populaire koraal Was Gott tut, das ist wohlgetan, waarvan nr. 99 de oudste is (BWV 98 is uit 1726, BWV 100 uit 1734). De cantate dateert uit het tweede seizoen van Johann Sebastian Bachs verblijf als cantor van de Thomaskerk in Leipzig. Het kerkjaar 1724-25 zou zijn meest productieve cantatejaar worden. Net als zijn muzikale tegenstem Telemann (die morgen eveneens op het programma staat), wilde ook Bach een complete cantatereeks componeren gebaseerd op een eenduidig en samenhangend grondplan in tekst en muziek.

Koraalcantates uit de tweede jaargang

Bijzonder aan deze jaargang is, dat de componist een weloverwogen kunstzinnig concept wilde volgen. Bach baseerde deze tweede cantatecyclus op tekst en melodie van geselecteerde kerkliederen passend bij de kerkelijke zondag, en waar mogelijk ook verbonden met de evangelielezing van die dag. Om te voldoen aan de compositorische regels van de cantate kon de onveranderde tekst (meestal de begin- en slotregels van het gekozen koraal) vaak alleen dienen voor de openings- en slotkoren. Het middendeel moest dan opnieuw gedicht worden om te kunnen passen in de structuur van recitatief en aria. Om ook daarin een eenheid in aanpak en stijl te treffen en zo een extra rode draad te spinnen, zocht Bach naar een tekstschrijver die de gehele cyclus voor zijn rekening kon nemen. Die auteur was waarschijnlijk Andreas Stüber, voormalig conrector van de Thomasschool.

Vanaf het eerste begin van dit grootschalige project etaleert Bach het stilistisch gevarieerde en compositorisch ingenieuze raamwerk voor zijn plan. De inwendige structuur van iedere cantate afzonderlijk is door het kerklied dat er aan ten grondslag ligt, tekstueel bijzonder stevig en werd door het gebruik van de cantus firmus in de hoekdelen (soms in middendelen weer geciteerd) nog eens extra aangezet.

BWV 99

Behalve letterlijke citaten in de hoekdelen parafraseert librettist Stüber de coupletten 2 en 5 uit de koraaltekst in recitatieven en aria's. Bovendien citeert hij in het recitatief voor alt (deel 4) letterlijk uit het slot van de evangelielezing voor die 17de september 1724 (de 15de zondag na Trinitatis, Mattheus 6: 25-34) : “elke dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad”. Het is een opvallend fragment uit wat wij nu de Bergrede noemen.

Dat Bach voor de uitvoering van BWV 99 kon beschikken over een getalenteerde traversospeler blijkt overduidelijk. Virtuoze partijen sieren het openingskoor (1) en de tenoraria (3) en ook in het slotkoraal keert de traverso terug.

Vooraf in het openingsdeel heeft Bach een helder schijnend volgsopje gericht op de instrumentalisten. Denk je net dat het koor zal inzetten met de overbekende koraalmelodie, “meldt zich – zoals Eduard van Hengel schrijft – een solistengroepje, bestaande uit eerste viool, hobo d'amore en virtuoze traverso (fluit) dat aan de slag gaat als het concertino binnen een concerto grosso. Tegen de levendige achtergrond van dit instrumentale concert projecteert het koor, quasi terloops en onbewogen, zijn vocale passages. De zelfverzekerde onverstoorbaarheid van het koor - gesymboliseerd in de parmantige kwartsprong waarmee de koraalmelodie begint - weerspiegelt de atmosfeer van ongeschokte geloofszekerheid van het koraal *Was Gott tut, das ist wohlgetan*, wat er ook gebeurt.”

Zaterdag 23 september 17.00 uur vesper in de Pauluskerk

Voorafgaand aan Cantate BWV 99 zingt het koor a cappella een korte hymne Fransman Louis Bourgeois (c. 1510-1561). Daarna klinkt van de door Bach gerespecteerde tijdgenoot Georg Philipp Telemann (1681-1767) diens concert in E voor traverso, hobo d'amore en viool d'amore, strijkers en continuo uit circa 1740 (TWV 53: E1).

Verzoeken dit vignet bij het artikel te plaatsen en –indien mogelijk– foto's van solisten (bijlagen), alle rechten vrij